

Alkmadders

NUMMER 121 - JAARGANG 30 - MAART 2013
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

'Kom over de brug'

De geschiedenis van de draaibrug
te Nieuwe Wetering

'Een houten keet, een caravan en 7 ha. proeftuin'

Naktuinbouw 50 jaar aan de Sotaweg

Marinesteunpunt Braassemermeer in oorlogstijd

30e jaargang, maart 2013, nummer 121.
Kwartaaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie

Sjaak Bouwmeester
Marco Loos
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
Fons van Rijn
E-mailadres van de redactie
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)

Leo Stiens en Agnes Turk
Archief Stichting Oud Alkemade

Distributie

Th. Meijer, Meidoornstraat 13,
2371 VC Roelofarendsveen (071-3314706)

Nieuwe donateurs en adreswijzigingen

Mw J.G.M. Rietbroek
jgm.rietbroek@planet.nl (06-18126615)

Donateurschap

De minimumdonatie bedraagt € 13,- per jaar,
te voldoen op bankrekeningnummer 30.11.09.966
van de penningmeester van de Stichting Oud
Alkemade. Per post ontvangen van Alkmadders
kost € 8,50 per jaar extra.

Losse nummers

Deze kosten € 2,50 en zijn verkrijgbaar tijdens de
openingsuren.

Openingstijden

Het Museum Oud Alkemade is geopend op
zondagmiddag van 14.00-17.00 uur en op
dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
In de maand augustus en op 1e Paasdag,
1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het
museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag is
het museum wel open.

Contactpersoon van het bestuur

Mw A. van Wieringen, secretaris (071-5018326)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade

Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm of op
welke andere wijze ook, zonder voorafgaande
toestemming van de redactie.

INHOUD:

Voorwoord van het bestuur	1
Varia	2
Reacties op artikel Oostenrijkse woningen	
Oproep om informatie familie Van Rijn	
Goed om te weten, ANBI status	
Doopvont weer voorzien van arm	
Namen van het bestuur van Oranjecomité 'Juliana'	
Feestelijke serenade bij jubileumtentoonstelling	3
NAK Tuinbouw: Een houten keet, een caravan en 7 ha. proeftuin	4
De geschiedenis van de Meerbrug te Nieuwe Wetering 'Kom over de brug'	6
Alkemade in oorlogstijd, het Marinesteunpunt Braassemermeer (1939-1940)	11
Zoekplaatje vorige uitgaven	13
Liefde voor Harmonie in oorlogstijd	14
Feestelijke start jubileumjaar Door Gunst Verkregen	15
Uit de collectie: De Godspenning	16
Zoekplaatje	16
Een vrijwilliger in beeld: Joke Rietbroek	17
De Oude Bakkerij op de Kaag (deel 2)	18

Van het bestuur

'Daar zit muziek in'

Op 6 januari is onze nieuwe tentoonstelling feestelijk begonnen met een mooie serenade door Liefde voor Harmonie en Door Gunst Verkregen. Hieruit blijkt maar weer waar beide muziekkorpsen voor staan. De voorzitters van de jubilerende verenigingen, Ed van Berkel (LvH), Richard Bouwmeester (DGV) en Jeroen van der Geest (Oranjecomité Juliana), memoreerden in het kort het ontstaan van hun vereniging. Met een ferme klap door alle drie op de Kop van Jut werd de tentoonstelling officieel geopend.

Ik wil deze expositie van harte bij u aanbevelen, hij is zeker weer de moeite waard. Wij hebben met veel inzet met de vrijwilligers van Oud Alkemade en medewerkers van de drie verenigingen een uitgebreid overzicht in beeld gebracht van wat deze verenigingen voor de inwoners van (oud) Alkemade betekend hebben in de afgelopen 100 en 125 jaar en nóg betekenen.

In de komende maanden organiseren de verenigingen in ons museum diverse extra activiteiten, dus houd publicaties en onze website in de gaten.

Alkmadders voortaan in kleur

Het zal u niet ontgaan zijn dat Alkmadders nu in kleur is uitgebracht, een mooie verbetering voor u als donateur. Wij hopen dat u dit waardeert en wensen u veel leesplezier. Suggesties voor ons blad kunt u altijd bij ons kwijt.

Lex van der Zwet, voorzitter

Beste lezer,

Een grote wens van de redactie van Alkmadders is met dit nummer in vervulling gegaan. Voortaan verschijnt uw blad in kleur! Uiteraard lukt dat niet met de heel oude foto's in zwartwit, maar dat hoort nu eenmaal bij een historisch blad. In deze editie besteden wij onder meer uitvoerig aandacht aan de brug in Nieuwe Wetering, die door de eeuwen heen voor veel beroering heeft gezorgd. Met de komst van de nieuwe brug wordt die periode voorlopig afgesloten.

Het zal u niet zijn ontgaan in de lokale pers dat op 6 april 'Kom in de kas' weer op stapel staat. Vijftig jaar geleden werd aan de Sotaweg de proeftuin opgericht waaruit Naktuinbouw, een van de partners van dit evenement, is voortgekomen. In een interview met Co Droogh leest u over de ontstaansgeschiedenis van deze organisatie.

Het is een goede gewoonte in het maartnummer aandacht te schenken aan (oud) Alkemade in oorlogstijd. We plaatsen deze keer een artikel over het ooit in het Braassemermeer gelegen Marinesteunpunt en over hoe Liefde voor Harmonie de oorlog doorgekomen is.

Ook had u van ons nog het verhaal over de bakkersfamilie Van Asselt uit de Kaag tegoed.

Wij hopen dat u de andere artikelen in deze Alkmadders ook met plezier zult lezen. En als u wilt reageren dan kunt u dat voortaan doen naar het e-mailadres van de redactie: alkmadders@ziggo.nl.

De Redactie

Reacties op artikel Oostenrijkse woningen

In Alkmadders van december 2012 was een artikel opgenomen over de Oostenrijkse woningen in de gemeente Alkemade. Aandachtige lezers maakten ons attent op het feit dat de NEM geen energiebedrijf was, maar een machinefabriek gevestigd aan het eind van de Kerkstraat in Oude Wetering waar nu Bouwcenter Filippo te vinden is. Ook was er een opmerking over de foto op de voorpagina. De straatnaam zou fout zijn: dit zou Dijkstraat moeten zijn. In 1950 was er echter nog geen Dijkstraat. Het eerste stukje "Dijkstraat" heette toen Berkenweg. Met dank aan de aandachtige lezers!

Goed om te weten

Stichting Oud Alkemade heeft de ANBI-status. Dat betekent dat wij schenkingen, legaten en nalatenschappen mogen ontvangen zonder dat wij daarover schenkbelasting zijn verschuldigd.

De voorwaarden die hier voor u aan verbonden zijn wat de inkomstenbelasting betreft, vindt u bij de Belastingdienst.

Namen van het bestuur van Oranjecomité 'Juliana'

Op pagina 5 van het decembernummer werd gevraagd naar de namen van het bestuur van het Oranjecomité 'Juliana' in 1926. Dit zijn staand v.l.n.r. Klaas Bakker, Mattheus Turk, Kobus Rietbroek, Kobus van der Hoorn, Giel Verdell, Eimert Koek en Johan Gortzak. Zittend v.l.n.r. Koos Volwater, Piet Bakker, Gerrit Vergeer, Koos de Koning, Jan de Prie en Jaap Verhaar.

Deze foto is ook te vinden in boekje 2 van de Oude Prentbriefkaarten van de Stichting Oud Alkemade.

Oproep om informatie familie Van Rijn

Ik ben op zoek naar een receptie/fotoalbum dat rond het jaar 1954 aangeboden werd aan stellen die in ondertrouw waren. Dit album werd aangeboden door de winkeliers van Roelofarendsveen en Oude Wetering. De naam van mijn opa Tinus van Rijn staat er in samen met een advertentie van zijn kapsalon. Ook verhalen/aneddotes over mijn opa en zijn familie zijn van harte welkom! Hetzelfde geldt voor mijn moeder Corrie van Rijn; zij heeft ook nog in de kapsalon van mijn opa gewerkt. Ik zou het erg leuk vinden om iets over mijn familie te horen. Groeten van Tineke Loos-van der Meer, e-mail: Pamloos@hotmail.com.

Doopvont weer voorzien van arm

In Alkmadders van juni vorig jaar stond een artikel over de geslaagde restauratie van het ruim 150 jaar oude doopvont uit de kerk St. Petrus' Banden in Roelofarendsveen. Er waren bij Oud Alkemade ook plannen om op basis van oude foto's de doopvontarm, dit is het mechaniek om het deksel op te tillen, de komende jaren te reconstrueren. Welnu, dit is sneller gegaan dan dat wij toen dachten. Onder aanvoering van Gerard van der Meer heeft Frans Hoogenboom (Karis) de afgelopen maanden de doopvontarm gereconstrueerd. Het heeft Frans behoorlijk wat uurtjes gekost om het, door de firma Vink gratis ter beschikking gestelde materiaal, om te vormen tot een doopvontarm. Door de onderhoudsploeg is de doopvontarm geschilderd en aan de muur bevestigd. De doopvont uit 1859 is nu weer in volle glorie hersteld, en klaar voor gebruik?

De doopvont met de gerestaureerde doopvontarm.

Feestelijke serenade bij jubileumtentoonstelling

Zondag 6 januari is op feestelijke wijze de nieuwe tentoonstelling 'Daar zit muziek in' geopend. Omdat de tentoonstelling over 125 jaar Liefde voor Harmonie, 100 jaar Door Gunst Verkregen en 100 jaar Oranjecomité Juliana gaat, was er een opening gekozen die aansloot bij de drie verenigingen. Liefde voor Harmonie en Door Gunst Verkregen marcheerden al spelend een rondje door de wijk, waarna ze gezamenlijk een prachtige serenade brachten voor het museum. Geheel in de traditie van de kermis werkte bij de opening ook het weer mee en scheen er een winters zonnetje.

Na de speeches van de voorzitters van de verenigingen werd de tentoonstelling door hen geopend met een hamerslag op de Kop van Jut, waarbij bleek dat het nog niet zo eenvoudig is om helemaal bovenin te komen.

Hierna konden de ruim 250 bezoekers zich verbazen over het vele materiaal dat Oud Alkemade, met hulp van allerlei sympathisanten, bijeen had gebracht. Foto's, films, knipsels, muziekinstrumenten, boekjes, uniformen, een mini-kermis en nog veel meer is er te zien, zodat de herinneringen aan vroeger u weer te binnen schieten. We hebben al veel leuke reacties gekregen.

De tentoonstelling is te bezichtigen tot eind september 2013.

Let op: op de zondagen 14 april en 19 mei zijn er twee oud-leden van Oranjecomité Juliana in het museum aanwezig om toelichting te geven op de tentoonstelling van hun vereniging en vragen van bezoekers te antwoorden. Een extra reden om (nog) een keer naar museum Oud Alkemade te komen.

Vier voorzitters op een rij: v.l.n.r. Richard Bouwmeester (Door Gunst Verkregen), Jeroen van der Geest (Oranjecomité Juliana), Ed van Berkel (Liefde voor Harmonie) en Lex van der Zwet (Oud Alkemade).

Een houten keet, een caravan en 7 ha. proeftuin

“Het was een enorme troep, nat en grote stukken met kweekgras. En er zat tot begin april vorst in de grond, het was na die strenge winter van '63. Bovendien was de Sotaweg nog niet aangelegd, het kostte veel moeite om er te komen.” Oud-bedrijfsleider Co Droogh (73) vertelt over de aanleg van de proeftuin van Naktuinbouw aan de Sotaweg in Roelofarendsveen in het voorjaar van 1963, nu vijftig jaar geleden. De Gogerpolder, die tot die tijd vooral uit weilanden met wat akkerbouw bestond, werd in de jaren zestig door de Stichting Ontwikkeling Tuinbouw Alkemade (SOTA) getransformeerd tot een tuinbouwgebied.

De proeftuin van de NAKG was tot 1963 gevestigd in Rijswijk, maar moest verhuizen wegens ruimtegebrek. In deze regio werd een nieuwe locatie gezocht. Wie het eerste contact met Roelofarendsveen heeft gelegd is niet helemaal duidelijk. Door de ruilverkaveling die in de jaren ervoor van start was gegaan, wist 'Den Haag', directeur Grooters van de NAKG, wat hier gaande was. Droogh: “Nic. Turk, de toenmalige directeur van de veiling EMM die ook nauw betrokken was bij de ontwikkeling van de Gogerpolder, was er al vroeg van op de hoogte. Hij adviseerde me al in 1962 om er te solliciteren. Ik heb nog een half jaar in Rijswijk gewerkt en ben toen mee verhuisd naar de Veen, waar ik ben geboren en getogen. Dat was voor mijn werkgever ook handig, iemand die hier de weg wist”.

Mooie locatie

Directeur John van Ruiten (55) voegt er aan toe: “Roelofarendsveen was en is een mooie locatie, centraal gelegen tussen onze verschillende tuinbouwgebieden en belangengroepen: de zaadbedrijven in Noord-Holland, de bloemenkwekers

rond Aalsmeer en de bomentelers rond Boskoop. Er was ruimte - de proeftuin werd vergroot van 2 ha. in Rijswijk naar 7 ha. in Roelofarendsveen - en het was goede grond. Bovendien was er de nieuwe A4 voor een snelle verbinding naar onder meer het kantoor in Den Haag. En er waren werknemers te vinden met een agrarische achtergrond.”

Dat laatste argument is ook op Van Ruiten zelf van toepassing. Hij is geboren op het Zuideinde in Roelofarendsveen. Zijn vader Eef van Ruiten produceerde er met zijn broers tulpen en chrysantenstek en was om die reden verbonden aan de NAKS, een voorloper van de Naktuinbouw. Van Ruiten studeerde plantenveredeling in Wageningen waar hij tien jaar woonde, alvorens hij in 1985 als adjunct-directeur bij de NAKS begon. “Het was mijn eerste sollicitatie. Als student had ik een keer een lift gekregen van de directeur van NAKS, van Wageningen naar de Veen. Misschien heeft dat ook wel geholpen.”

Bedrijfsgebouw

In 1964 werd een stenen (nu nog be-

staand) 200 m² bedrijfsgebouw met afdak neergezet, met daarin een kantoor en een schaftlokaal. Daarnaast stond de caravan totdat het woonhuis op nummer 15 in maart 1965 werd gerealiseerd.

Droogh: “De beginjaren stelden qua accommodatie niet veel voor, er stond een houten keet en een caravan waar ik met mijn echtgenote Enny in woonde. We begonnen met zes man, ik kan nog zo de namen noemen: Bert Hogenboom, Jan Zoetemelk, Sjaak Schoo, Bertus van Seggelen en Koos Schoo. De laatste twee hebben, net als ik, hier veertig jaar gewerkt. Ik heb het hier langzaam zien groeien. In 1964 werd de eerste kas met ketelhuis gebouwd. De hoge schoorsteen staat er nog, de kas is inmiddels vervangen. En zo is het steeds maar verder gegaan. In de loop der jaren zijn de percelen van aangrenzende bedrijven van de kwekers Eikelenboom, Van Ruiten, Elstgeest, Kester, Van Klaveren en Hendriks aangekocht.”

Naktuinbouw beslaat inmiddels ruim 16 ha., waaronder 3 ha. met kassen. Daarnaast wordt nog ongeveer 3 ha. grond in de Haarlemmermeer

Bedrijfsleider Co Droogh (links) en Hans Koeman, hoofd afdeling freesia, bespreken de kwaliteit van de planten.

Medewerkers van de NAKG bezig met het uitzetten van groenteplanten in de proeftuin. Foto eind jaren zestig.

gehuurd. Er werken bij Naktuinbouw in het hele land momenteel 290 mensen, waarvan ruim 200 op het hoofdkantoor, laboratoria en proeftuin in Roelofarendsveen.

Uniek

Ruiten: "De Nederlandse tuinbouw heeft wereldwijd een geweldige naam. Er zijn duizenden groentezaadbedrijven in de wereld, maar van de tien grootste zijn er acht in Nederland gevestigd. Zoals we hier werken is uniek in de wereld. Naktuinbouw bewaakt via strenge controles de kwaliteit van het zaad en pootgoed. Daarbij wordt gelet op ziektes en rasechtheid. Als wij er een stempel op hebben gezet, dan weet men in het buitenland wat voor kwaliteit men kan verwachten."

"Onze kracht is dat we goed luisteren naar de wensen van de 3500 bedrijven die bij de Naktuinbouw zijn geregistreerd. Door al die jaren ervaring is onder de medewerkers veel kennis verzameld. Die kennis wordt gedeeld met collega's uit de hele wereld, zo werken we onder meer aan het opzetten

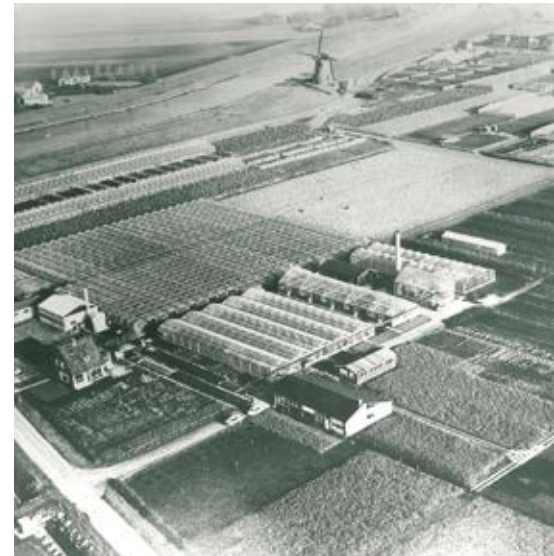
van keuringssystemen en kwekersrecht in andere landen. Het gevolg is dat er veel buitenlanders, medewerkers en studenten, hier een half jaar stage komen lopen. Het gaat de laatste tijd vaak om Chinezen en Koreanen, maar ze komen ook elders uit de wereld. Het mooie is dat iedereen er beter van wordt," aldus Van Ruiten.

Dat het 'geploeter' van de eerste jaren op de proeftuin zou leiden naar het huidige zeer goed georganiseerde en verzorgde complex met ruime kassen en geavanceerde laboratoria, was in 1963 niet te voorzien. De bestuurders die destijds de proeftuin naar de Veen haalden, zouden meer dan tevreden zijn.

Droogh: "Toen we hier vijftig jaar geleden begonnen, werd er door kwekers in de Veen wat vreemd tegen ons aangekeken. Ze zagen ons als ambtenaren die een stuk van de beschikbare tuinbouwgrond inpikten. Het besef dat het bedrijfsleven het hier voor het zeggen heeft, is nu wel bij vrijwel iedereen doorgedrongen.

En dat de Naktuinbouw daarmee een waardevol bedrijf voor de sector is. Er is steeds meer waardering voor wat hier is bereikt en wordt gedaan."

Fons van Rijn

Luchtfoto van de proeftuin van de keuringsdiensten eind jaren zestig. Links onder het woonhuis van Co en Enny Droogh.

Van keuringsdienst naar kwaliteitsdienst

De Nederlandse Algemene Kwaliteitsdienst Tuinbouw (Naktuinbouw) bevordert en bewaakt de kwaliteit van zaaizaden en pootgoed in de tuinbouw, zowel nationaal als internationaal. Naktuinbouw is een door het bedrijfsleven bestuurde stichting en zelfstandig bestuursorgaan en staat onder toezicht van het ministerie van economische zaken.

De naam Naktuinbouw wordt sinds 2000 gevoerd na de fusie van de NAKB (boomkwekerij), NAKG (groentegewassen) en NAKS (siergewassen). Naktuinbouw heeft een omzet van circa €24 miljoen en wordt volledig betaald door het bedrijfsleven.

De basis voor het ontstaan de keuringsdiensten in Nederland ligt in de late negentiende eeuw. Er was bij kwekers en de zich ontwikkelende internationale handel een groeiende behoefte aan waarborg van kwaliteit van plantmateriaal en zaad. Uit die behoefte kwamen verschillende keuringsinitiatieven voort. In 1932 fuseren de dan bestaande organisaties tot de Nederlandse Algemene Keuringsdienst voor Zaaizaad en Pootgoed van Landbouwgewassen (NAK). Deze organisatie centraliseerde de keuring van landbouwzaden. In 1941 werd de NAKG in het leven geroepen, in 1943 en 1947 gevolgd door de NAKB en de NAKS.

Naktuinbouw wordt de laatste jaren steeds meer gezien als een kennis- en expertisecentrum. In 2000, bij het ontstaan van Naktuinbouw, is geconstateerd dat het vanwege het brede takenpakket beter is om niet meer te spreken van een keuringsdienst maar van een kwaliteitsdienst.

Bij het bestuursorgaan komen taken van keurings- en inspectiedienst, onderzoekinstelling, wetenschap en praktijkonderwijs bij elkaar. Bovendien ontmoeten overheid en de tuinbouwpraktijk elkaar binnen Naktuinbouw. Elders in de wereld is een dergelijke combinatie van verantwoordelijkheden, activiteiten en organisaties niet te vinden.

Door de nieuwe ontwikkelingen spelen de verschillende geavanceerde laboratoria binnen de Naktuinbouw een steeds belangrijker rol. Zaden, stekken, planten en bomen waaraan uiterlijk nog niets bijzonders is te zien, kunnen toch kwaliteitsgebreken hebben of schadelijke virussen, bacteriën, schimmels of andere organismen met zich meedragen. Door het gebruik van de allernieuwste technieken is het steeds beter mogelijk om toch vast te stellen of die ziekten aanwezig zijn. Ook bij het vaststellen van de identiteit van nieuwe rassen kan men niet om de Naktuinbouw heen. Dit is vooral belangrijk bij het verlenen van kwekersrecht.

Groffie happen bij Kom in de Kas

Naktuinbouw en vijf tuinbouwbedrijven aan de Baan en Sotaweg in Roelofarendsveen zetten op zaterdag 6 april hun deuren open in het kader van Kom in de Kas. De opening wordt om 10.00 uur bij Naktuinbouw verricht door burgemeester Van der Velde van Kaag en Braassem.

Aansluitend wordt samen met honderden kinderen een wereldrecordpoging 'groffie happen' gedaan. Een groffie is een traditioneel Veens product dat kan worden omschreven als een grote augurk of een kleine komkommer. De poging is aangemeld bij het Guinness Book of World Records.

Bij Naktuinbouw kunt u verder de wondere wereld van schimmels, bacteriën en beestjes ontdekken, meer te weten komen over de wereld van rassen of de

plantendokter bezoeken. Naast een bezoek aan Naktuinbouw kan men terecht bij Akerboom Freesia, Hogenboom Phloxen, Jong Plant, Huigsloot tulpen en plantenkweker Loos. Bij deze kwekers is te zien hoe de productietuinbouw in onze gemeente zich in de loop van de jaren ontwikkeld heeft tot een moderne, bloeiende en toekomstgerichte bedrijfstak. Daarnaast kan ook Floricode worden bezocht. Floricode houdt zich bezig met registratie en standaardisatie in de sierteelt onder meer om het digitaal zakendoen te vergemakkelijken.

Op de wandelroute langs deze bedrijven kunt u verder nog diverse stands bezoeken. Ook worden op de landijsbaan van ijsvereniging Alkemade diverse activiteiten voor kinderen georganiseerd.

DE GESCHIEDENIS VAN DE MEERBRUG TE NIEUWE WETERING 'Kom over de brug'

Nu deze brug in de belangstelling staat wegens vernieuwing, is het juiste moment daar om eens terug te zien naar het verleden. Voordat de eerste brug de veertig meter brede ringvaart ging overbruggen, is een pontveer zo'n twintig jaar lang het enige middel geweest om aan de overkant te komen.

Spoedig nadat te horen was: 'De meer is droog', kwam de roep om een verbinding met de overkant. Verbindingen tussen beide oevers, in welke vorm dan ook, waren namelijk niet in het plan van aanpak tot droogmaking inbegrepen. Dat een pont na de drooglegging van het Haarlemmermeer (1852) daarvoor het eerst aangewezen middel was, bewijzen de notulen van de raadsvergadering van 9 augustus 1870. De pont was eigendom van de Veender- en Lijkerpolder en werd door haar geëxploiteerd. B&W van Alkemade kwamen met het polderbestuur overeen dat de pont gedurende de bouw van de brug onder haar verantwoording zou vallen. Zodra de brug zou zijn opgeleverd, werd - na betaling voor het gebruik - de polder weer eigenaar van de pont. Hoewel de eerste rijweg tussen Leiden

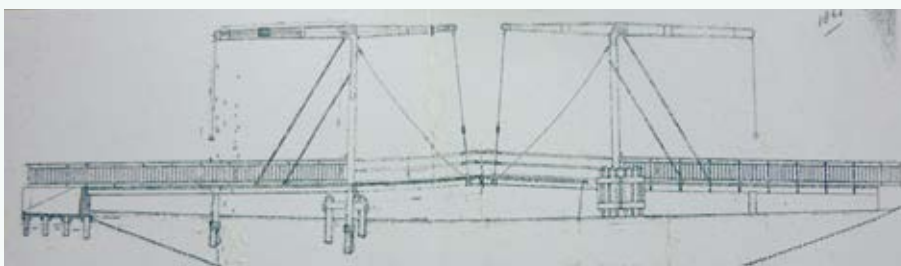
en Alkemade pas in 1868 tot stand kwam, lag het plan voor een brug in 1852 al op tafel bij provincie en rijk. De gemeenten Alkemade en Leiden, beide belanghebbenden, klopten volgens een extract (= uittreksel) gedagtekend 7 september 1852 aan bij Gedeputeerde Staten en de provincie Zuid-Holland met het verzoek om in aansluiting op de toekomstige rijweg een daaraan volgende brug te stellen op het noordeinde van de Nieuwe Wetering. Deze eerste poging draait op niets uit als blijkt dat men niet kan voldoen aan de door provincie en rijk gestelde eisen. Zowel beide gemeenten als polderbestuur zijn nl. verplicht bij te dragen in de bouw en onderhoud van de brug. Zij hebben daarvoor niet de financiële middelen. Op advies van de provincie probeert Alkemade

nu het rijk er van te overtuigen dat de geprojecteerde weg met daarop aansluitende brug van rijksbelang is en een bijdrage uit 's rijks schatkist daarom gerechtvaardigd. Maar ook deze inspanning had niet het gewenste succes; men bleef aangewezen op de pont.

Eerste brug in 1872 een feit

Na realisatie van de rijweg in 1868 is een brug nog meer dan voorheen van belang geworden. Architecten en ingenieurs worden er op los gelaten om een degelijk functionerende en zo goedkoop mogelijke brug te ontwerpen.

In eerste instantie komt er een fraaie tekening op tafel van een dubbele ophaalbrug. De heer Spruit, opzichter bij Rijkswaterstaat, neemt op verzoek van B&W samen met een raadslid in februari 1868 contact op met de voorzitter van de Haarlemmermeerpolder (nog geen gemeente) om te praten over de bouw van een ijzeren in plaats van een houten brug, zulks ter besparing van de kosten. Blijkbaar is de heer Spruit hier niet in geslaagd. In 1872, vijf jaar later, laat Alkemade aan Leiden weten dat een ijzeren draaibrug is aanbesteed die

Tekening van de ophaalbrug (1868).

half augustus van dat jaar gereed zal zijn. Niemand zal toen het vermoeden hebben gehad dat deze geklonken (zonder laswerk) ijzeren draaibrug zo een lang leven beschoren zou zijn.

De brug 48 jaar later

De toestand van de brug die, na later blijkt, aan onderhoud veel tekort is gekomen, is in 1920 meer dan slecht. Al geruime tijd is er een verbod voor zwaar verkeer; alleen fietsers, voetgangers en een kruiwagen mogen nog gebruik maken van de brug. Alle palen vertonen flinke slijtage, meerdere zijn boven de waterlijn geheel verteerd of afgebroken, de landhoofden zijn vergaan, de bevestiging van de ijzeren muts met draaispil is in het ongereede geraakt en gezekerd met ijzerdraad, een paal onder het tandrad is ter hoogte van de waterspiegel afgebroken, de remmingswerken (stootblokken) zijn vervallen en gordingen gescheurd. Met andere woorden: de brug is geheel ontzet.

Zo is de toestand in 1920 van de onderbouw en als de bovenbouw niet veel beter blijkt te zijn, is er reden genoeg om tot nieuwbouw of reparatie over te gaan.

Wat gaat het worden? Een nieuwe brug, een pontveer of blijft de oude brug doordraaien? Op 31 mei 1920 komt ingenieur J.G. Bijl bij de gemeenteraad van Alkemade zijn ontwerp voor

Op 4 september 1917 geeft raadslid Jan Verweij B&W van Alkemade in overweging om de brugwachter van Nieuwe Wetering een pet met rode band te laten dragen. Brugwachter Van Leeuwen, hier met zijn zoon op de draaibrug, draagt overduidelijk zijn ambtelijke pet zoals het betaamt. *Foto: F. Volwater*

een nieuwe brug toelichten. Hij heeft zich gericht op wederom een dubbele houten ophaalbrug die volgens hem beduidend goedkoper zal zijn dan een draaibrug. De doorvaart is ruimer en kleinere schepen vinden ongehinderd onderdoorgang.

Ook toen al hadden voordelen hun nadelen. Aan dit ontwerp kleefden nogal wat nadelen. Een dubbele bediening, zeker bij een harde wind, was niet ondenkbaar en het plaatsen van een installatie om de brug elektrisch te bedienen komt op een meersom van f 17.600.-. Dat voor een brug waarvan de bouwkosten worden geraamd op

f 100.000.- gaf de Raad toch te denken. Ook de hoogopstaande hameipoorten worden een sta in de weg voor de jagerij, de jaaglijn zal moeten worden losgemaakt bij het passeren van de brug. Ingenieur Bijl krijgt later in het jaar zijn honorarium uitbetaald en wordt bedankt voor de bewezen diensten, maar over een ophaalbrug is nimmer meer gesproken.

Alkemade staat in het begin van de jaren twintig onder grote financiële druk, niet alleen de brug drukt zwaar op de begroting, er zijn ook kosten begroot voor een verbouwing van het gemeentehuis, een school en de bouw van een conciërge- en veldwachterswoning. Als blijkt dat verschillende instanties w.o. de ANWB niet van zins zijn een bijdrage te leveren voor de bouw van een brug, dreigt opnieuw een pont in gebruik te worden gesteld. Raadslid Van Doorn (huisarts) vindt dat geen bezwaar. Als enkele raadsleden met dit plan willen instemmen, springt raadslid Jan Verweij - veehouder in de Veenderen Lijkerpolder en na later blijkt één van de grootste voorvechters voor behoud van de brug - van zijn stoel. Hij verklaart beslist tegen een pont te zijn en niet terug te willen naar een geïsoleerde Nieuwe Wetering. Als Haarlemmermeer laat weten de pont gratis in gebruik te willen geven, is de dreiging tot sloop wel heel groot geworden.

De situatie na 1924 als het eerste brugwachtershuisje is gebouwd. Links de brugwachterswoning uit 1915 van R. de Jeu. Op de voorgrond op de hoek van de invaart naar de sluis enkele boten van o.a. visser Van Egmond en de vrachtboot van schipper Möllers. Aan de overkant Café Vaneman met overdekt terras. *Foto: Meer Historie nr. 4, december 2012.*

B&W houden in de raadsvergadering van september 1921 vast aan een pont. Daarop laat Jan Verweij weten dat hij op eigen initiatief een deskundige heeft opgezocht, die voor f 31.000.- de brug wil verbeteren tot zo goed als nieuw. Verweij is van mening dat Haarlemmermeer hier zeker aan zal bijdragen als dit wordt geprobeerd. De voorzitter voelt er niet voor het door de raad genomen besluit om de brug te slopen te herroepen. Jan Verweij geeft niet op: wat is er tegen om terug te komen op een eerder genomen besluit indien er andere gezichtspunten komen? Hij geeft dringend in overweging nog eens over beide mogelijkheden na te denken en verwacht hiervan toezegging.

Een foto van kort na de opening die Jan Verweij ter herinnering aan de opening van de brug kreeg toegestuurd door opzichter Hofman, die tijdens de werkzaamheden hieraan bij Verweij kost en onderdak genoot. *Foto: Jaap Verweij*

Jan Verweij, raadslid 1917-1924 en 1931-1947. *Foto: Jaap Verweij*

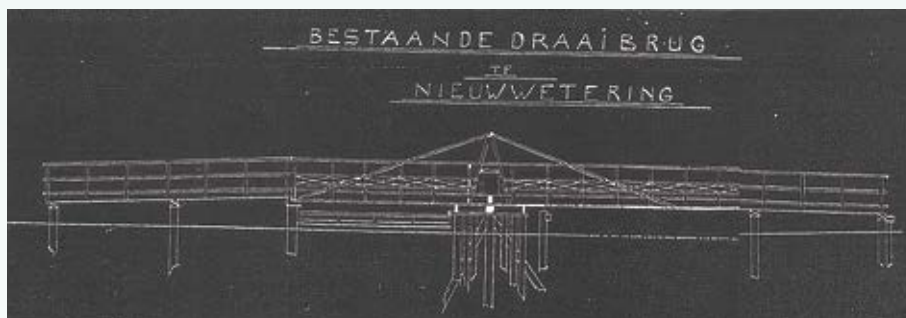
Verweij gaat verder

In de raadsvergadering van december 1921 doen zich enkele zaken voor die van doorslaggevende betekenis zijn in het voordeel van een brug. Met een antwoord op zijn brief aan advocaat en procureur Mr. P.E. Briët uit Leiden op zak zou Verweij, in blij gemoed en versterkt in zijn wil de brug te behouden, vanaf de Poeldijk richting gemeentehuis zijn gelopen. Briët laat weten dat de rijweg die in 1868 is aangelegd en voor een groot deel door de Veender- en Lijkerpolder loopt (Langeweg, nu Ripselaan-Achterweg-Noordveenweg), in 1869 door de polder is verkocht aan de gemeente op

voorwaarde dat deze voortdurend zorg zal dragen voor een vrij verkeer voor vee en rijtuig tussen de voorgeschreven polder en de Haarlemmermeer. Op dezelfde zitting laat de voorzitter weten dat Leiden heeft besloten om opnieuw jaarlijks f 500.- bij te dragen in de kosten van de brug, mits deze op 1 januari 1923 is hersteld of vernieuwd. Bovendien ontvangt Alkemade alles wat de tol aan het Zijlhek meer opbrengt dan f 700.- per jaar, met daarbij aangetekend dat het overschot vorig jaar f 1.100.- bedroeg. B&W zullen in de volgende zitting hun oordeel geven inzake de motie-Verweij. Dit moet voor Verweij langzaam tot een overwinning zijn gaan voelen. Uiteindelijk, in september 1922, ondertekenen B&W en aannemer M. Broersma uit Franeker de overeenkomst van de werken aan de draaibrug voor de aanneemsom van f 31.200.-. Opvallend is dat de aanneemsom maar f 200.- verschilt met wat Jan Verweij een jaar eerder in de raad aangaf.

Herstelde brug in 1923 opengesteld

De herstelde brug wordt na de nodige financiële tegenvallers en vertragingen op 14 april 1923 voor alle verkeer is opengesteld. Aannemer Broersma springt er financieel slecht uit, blijkt later. Hij wordt door burgemeester Vosters zelfs aansprakelijk gesteld voor de schade die dronken schippers in de nacht aan de reeds geplaatste palen veroorzaken. Als blijkt dat de brug, die in zijn geheel getransporteerd is naar de Pletterij (metaalfabriek) in Delft, slechter van constructie is dan men vermoedde, komen de meerkosten voor zijn rekening. Ook is Broersma wegens het te laat opleveren van de herstelde brug een boete van f 1.000.- verschuldigd. Vermoedelijk reden genoeg voor Broersma om aan B&W te laten weten van het recht gebruik te willen maken om het geschil inzake verrekening van meer- en minderwerk uiteen te zetten.

Een ontwerp van A.J. Mulders te Delft (1921).

Broersma verdedigt zes kostenposten die naar zijn mening ten onrechte niet geaccepteerd zijn. Hij vindt echter geen gehoor, integendeel: hem wordt te verstaan gegeven dat het college hem er van verdenkt dat hij vanwege de opgelegde boete van f 1.000.- zoveel mogelijk uit alle kostenposten een slag wil slaan. De aannemer wordt er in oktober 1923 door de Arrondissementsrechtbank te Zutphen op gewezen ook nog f 6.409,34 aan de Pletterij te moeten betalen.

De brug mag dan een deceptie voor de aannemer zijn geworden, des te groter is de overwinning voor Jan Verweij. Gezien zijn inbreng tot behoud van de brug was het zeker niet misplaatst geweest als deze in 1923 in gebruik was genomen als de 'Jan Verweijbrug'.

Door invoering van bruggeldtarieven in 1925, is de frequentie van de scheepvaart (nog geen pleziervaart) te meten. Zo passeren er dagelijks ca. 95 schepen die voor een gezamenlijke opbrengst van f 16,75 per dag zorgen, ca. f 5.000.- op jaarbasis.

Van 1923 draait de brug door naar 1984

Als in november 1981 de oude draaibrug opnieuw in de media de aandacht krijgt, lijkt het einde toch echt nabij. 'Draaibrug Nieuwe Wetering moet wijken voor een voetveer', zo valt te lezen in een bericht van 24 november 1981. Zal na ruim honderd jaar bestaan van de draaibrug het toch weer gebeuren dat we terugkeren naar de tijd van een voetveer met alle ongemakken van dien? Neen, echt niet! Wat een onzin! Zo moet raadslid Wim Klerks, inwoner van Nieuwe Wetering, geroepen hebben. Met deze krachttermen stapt hij in dezelfde voetsporen als Jan Verweij in de jaren twintig. Hij zal zich blijven

verzetten tegen dit plan: 'Met het weghalen van de brug is Nieuwe Wetering ten dode opgeschreven, wij willen ons dorp leefbaar houden, zo nodig gaan wij de straat op'.

Het is duidelijk, opnieuw is er strijd geboden. Toch hoeft die niet lang te duren. Tot genoegen van gemeente, inwoners van Nieuwe Wetering en in het bijzonder voor raadslid Klerks is een oplossing snel voorhanden.

Jachtwerf C. van Lent & Zonen, die meer dan wie ook belang heeft bij een nieuwe brug met een bredere doorvaart, is bereid financieel hulp te bieden. De oude geklonken draaibrug, die men nog probeert te slijten aan het Openluchtmuseum, zal op kosten (f 700.000.-) van de jachtwerf vervangen worden door een eigentijdse gelaste constructie. De staalconstructie zal worden gemaakt door 'Commissaris' te Haarlem, het werk wordt uitgevoerd door aannemer Hulsebosch. Tijdens de vernieuwing van de brug is overzetveerman Huub Hoogenboom van het Paddegat bereid zijn reserveboot ter beschikking te stellen voor fiets- en voetverkeer. "Het pakt voor mij wel zeer gunstig uit," zegt Klerks in de raadsvergadering van januari 1984. "Nog geen twee jaar geleden heb ik hele discussies moeten voeren voor het wel of niet behouden van de brug, want er waren stemmen die zeiden 'die brug kan wel weg'. Deze oplossing had ik niet kunnen verwachten." De brug wordt in 1984 opgeleverd.

Inspelen op de toekomst

In januari 1989 laat Van Lent weten de brug opnieuw te willen aanpassen aan de toekomstige luxe schepen die almaar langer en breder worden. Zij denken de gewenste twaalf meter doorvaartbreedte incidenteel te kunnen realiseren met

behulp van een demontabel landhoofd. Juni 1989 zijn de werkzaamheden, grotendeels op kosten van Van Lent, in volle gang. In 1990 wordt het besluit genomen de brug elektrisch bedienbaar te maken en het brugwachtershuisje te vernieuwen. Hiermee en door een salarisverhoging van de brugwachter komt het alom bekende klompje te vervallen. 'Weg is de nostalgie,' verzucht brugwachter Cor Bouwmeester. Van Lent is bereid 50% van het elektrisch bedienbaar maken te betalen.

Stille getuige: de grote draaislinger om de brug handmatig in beweging te zetten en het onlosmakelijk daaraan verbonden klompje voor een extra centje voor de brugwachter vonden een thuis bij Stichting Oud Alkemade.

Op grond van de Wet Herverdeling Wegenbeheer is de draaibrug per 1 januari 1994 overgedragen aan de gemeente Haarlemmermeer.

Aan het begin van de 21e eeuw volgen de perikelen van de brug zich snel na elkaar op. Om een lang verhaal hier wat korter te maken worden de gebeurtenissen rond de brug kroniekmatig weergegeven.

2000

December 2000 worden de problemen van en naar de brug weer tegen het licht gehouden. Het toenemend zwaarder verkeer heeft de brug geen goed gedaan.

2001

De gemeente verspreidt enquêteformulieren onder de bewoners van Nieuwe Wetering om hun mening te peilen t.a.v. brug en verkeershinder over de Achterweg. Deze enquête en een verkeerstelling resulteren in afsluiting van de brug voor zwaar verkeer. Haarlemmermeer laat weten dat deze afsluiting van tijdelijke aard is. Zij is voorstander van een blijvende oeververbinding in de vorm van een brug.

2002

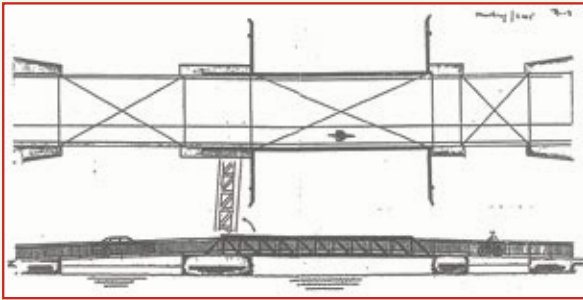
Haarlemmermeer streeft er naar de afgesloten brug in 2003 te vervangen door een nieuwe ophaalbrug; deze zal niet geschikt zijn voor zwaar verkeer.

2004

Na onderzoek of de brug ten westen dan wel ten oosten van de huidige plek gelegd kan worden, blijft de bestaande plek gehandhaafd.

2005

Haarlemmermeer treft voorbereidingen voor vervanging. De draaibrug zal naar verwachting nog dit jaar worden vervangen door een basculebrug, zo deelt projectleider Hotse Hofstra van Haarlemmermeer mee in een volgepakte zaal belangstellenden te Nieuwe Wetering.

Tekening van de basculebrug die de draaibrug moet gaan vervangen in 2005.

2006

Na nieuwe metingen blijkt de brug nog eens 1,5 cm gezakt te zijn, maar blijft open voor personen en auto's. Eind dit jaar wordt de brug definitief vervangen. De inwoners van Nieuwe Wetering zijn niet blij met de nieuwe 'klapbrug', zo laten de vele aanwezigen in september weten. Een klapbrug met een doorvaarthoogte van 0,25 m is beslist uit den boze.

2007

12 mei: een fietsbrug als enige verbinding tussen Nieuwe Wetering en Haarlemmermeer lijkt van de baan. Hiermee groeit de kans voor een brug die ook geschikt is voor auto's. Haarlemmermeer heeft inmiddels een ontwerp op tafel voor een brug met een doorvaarthoogte van 1.40 m. 11 augustus: de brug is gesloten voor alle verkeer; hij piept en knarst aan alle kanten, aldus de secretaris van de dorpsraad Louise Fletterman. Er is al een keer een kraan aan te pas moeten komen de geopende brug weer gesloten te krijgen. Een nieuwe brug is in 2009 klaar.

2008

Op 9 februari vindt op feestelijke wijze een heropening plaats van de Meerbrug die door Haarlemmermeer voor enkele tienduizenden euro's is opgelapt. De heropening heeft alles te maken met de bouw van het nieuwe aquaduct voor de verbreding van de A4. Men rekent er op dat de brug weer een jaar of vijf mee kan.

2009

Keer op keer verzanden de plannen door de moeizame samenwerking tussen twee betrokken gemeenten. Als Van Lent opnieuw de reddende hand reikt in deze slepende kwestie begint er schot in de zaak te komen. Voor Van Lent heeft het immers geen zin om te investeren in verbreding van een sluis bij Gouda als de perikelen van de draaibrug niet worden opgelost.

Februari 2010

De Meerbrug en de Weteringbrug worden vervangen door bredere exemplaren met een doorvaart van 14 meter op kosten van Van Lent. Beide gemeenten zien nu een mogelijkheid om de Meerbrug hoger te maken. Alkemade kiest voor een brug van 1.40 m hoog, kosten vijf miljoen euro.

Mei 2010

De inwoners van Nieuwe Wetering zijn niet langer van plan om tegen een roestbak aan te kijken en nemen eigenhandig de verkwast ter hand. De brug die al tien jaar lang vervangen zou worden krijgt opnieuw een kleurtje.

Augustus 2010

Een kink in de kabel. Tussen beide gemeenten en Van Lent zijn opnieuw problemen gerezen: de gewenste en betaalbare verhoging van de brug blijkt technisch lastig haalbaar.

September 2010

Nu eindelijk Kaag en Braassem samen met provincies Noord- en Zuid-Holland € 850.000.- op tafel willen leggen, is het onduidelijk waarom Haarlemmermeer terughoudend blijft. De WOBK (Watersportgebonden Ondernemers Kaag en Braassem) mengt zich in de trage voortgang. Zo'n twintig watersportondernemers verzamelen zich bij de Meerbrug om druk uit te oefenen voor een verhoogde brug tot 1.40 m. Wethouder Van Velzen gaat opnieuw in overleg met zijn collega van Haarlemmermeer.

November 2010

De Meerbrug wordt niet hoger, Haarlemmermeer heeft gegronde argumenten om vast te houden aan een lage brug. Een aansluiting van een hoge brug op de dijk nabij Vredeburg geeft te veel moeilijkheden. Als een hoge brug niet kan, dan maar liever geen brug meer, is de reactie van enkele belanghebbenden. Kamer van Koophandel en de WOKB gaan lobbyen bij beide gemeenten voor het weghalen van de brug.

Mei 2011

Haarlemmermeer blijft bij haar standpunt geen geld neer te leggen voor een hogere brug. Kaag en Braassem is bereid zich garant te stellen voor de helft van € 400.000.- die een hogere brug extra kost. Over een paar weken zal duidelijk zijn of de nieuwe brug hoog of laag wordt. Eén ding is zeker, een nieuwe brug komt er, aldus wethouder Steffe Bak van Haarlemmermeer.

Juni 2011

In de hoop dat de brug tot de sloop zijn werk kan blijven doen, wordt hij opnieuw voor alle verkeer gesloten om een laatste noodreparatie uit te voeren.

Juli 2011

Nu Zuid-Holland een subsidie van € 50.000.- beschikbaar stelt, is een verhoging van de brug misschien toch haalbaar. Noord-Holland verstrekt € 130.000.-. Dat is minder als waarop gehoopt was, maar directeur Van Klink van de Kamer van Koophandel reageert opgetogen. Hij complimenteert wethouder Van Velzen die zich er enorm voor heeft ingezet. Kaag en Braassem komt nu nog € 70.000.- tekort op de extra kosten.

September 2011

Haarlemmermeer is uiteindelijk toch bereid om geld te steken in de verhoging van de oeververbinding. Beide gemeenten hebben goede hoop op een subsidie van € 70.000.- van het Regionale Investeringsfonds Holland-Rijnland.

14 december 2011

Na ruim een jaar van geharrewar en lobbyen is er dan eindelijk het gewenste jawoord. Het definitieve ontwerp van de brug met een hoogte van 1.40 m en een breedte van 14 meter is ter inzage gelegd in het dorpshuis 'De Kern' in Weteringbrug. Een bouwvergunning is ingediend. De sloop van de oude brug begint juni 2012 aldus projectleider Kuipers.

Juni 2012

Haarlemmermeer is gestart met de sloop en aansluitend met de bouw begonnen. Men verwacht in maart 2013 klaar te zijn. Een uitzonderlijk lang slepende kwestie rond een aloude draaibrug is achter de rug. We kunnen anno 2013 uitkijken naar een eigentijds ontworpen basculebrug, die voor de infrastructuur van Kaag en Braassem - en Nieuwe Wetering in het bijzonder - van groot belang is.

Definitief ontwerp van de brug.

Ook het brugwachtershuisje voor de wachters uit het verleden heeft zijn dienst gedaan. Dat waren o.a. Van Leeuwen en zoon, De Jeu, Loos, Bouwmeester, Olijerhoek, Kulker, Strobbe, Roos, nog een Van Leeuwen en Zevenhoven.

De bediening van de brug zal voortaan vanuit Oude Wetering plaatsvinden.

G.N. van der Meer

Bron: Archief Oud Alkemade
Foto's: Jaap Verweij, F. Volwater, Meer
Historie en Stichting Oud Alkemade

Het Marinesteunpunt Braassemermeer (1939-1940)

Op 1 september 1939 brak met de invasie van nazi-Duitsland in Polen de Tweede Wereldoorlog uit. In Nederland had de Marine Luchtvaartdienst in die tijd haar watervliegtuigen op De Mok, een baai in het zuiden van Texel, gestationeerd. Uit strategische overwegingen besloot men ze over verschillende zoetwatermeren te verspreiden. Het Braassemermeer was één van die meren.

In het kader van een werkverschaffingsproject was een klein gedeelte van het meer gedempt, waardoor de Galgekade versterkt was. Op de landaanwinning aan de Galgekade en Langeweg/Plantage was een parkeerplaats aangelegd. Aan de zuidzijde hadden de werklozen een zwembad gemaakt, dat op 1 juni 1935 door de toenmalige burgemeester van de gemeente Alkemade mr. J.W. Peek was geopend. De directeur van dit Paviljoen Zweminrichting 'De Brasem' was de heer A.C.P. (Ad) Zegers.

De oeverbescherming van het nieuwe terrein bestond uit twee kademuren langs het meer. Aan de oostelijke kade, in de luwte van de overheersende zuidwestenwinden, zouden de watervliegtuigen kunnen aanmeren aan steigers.

De Marine Luchtvaartdienst formeerde voor het Marinesteunpunt Braassemermeer de Groep Vliegtuigen 2 (GVT2), bestaande uit vijf watervliegtuigen van het type Fokker TVIII-W. De T staat voor torpedo en de W voor watervliegtuig. De gloednieuwe toestellen uit de Fokker-fabriek in Amster-

dam-Noord beschikten over twee zogenaamde FN-Browning boordwapens en konden met een torpedo of met 600 kg bommen beladen worden.

Op de romp droegen ze de herkenningstekens R-1 t/m R-5, het watervliegtuig R-4 onderhield als reserve-toestel een pendeldienst tussen het Braassemermeer en De Mok.

Het Marinesteunpunt en de groep GVT2 stonden onder commando van de ambitieuze legerofficier L.A.H. ('Step') Rombeek, die ook de R-2 bestuurde. Per vliegtuig bestond het personeel uit een piloot, een boordwerktuigkundige, een radiotelegrafist en een onderhoudsman op de grond. Totaal bestond de groep GVT2 dus uit 20 man. Zij waren ondergebracht bij Ad Zegers. De kwartiermaker, W.A. Mathlener, was enige tijd in de kost bij Klaas van der Meer aan de Plantage.

Het was een provisorisch steunpunt. Een deel van het paviljoen werd afgeschot om als wachtlokaal te dienen voor een bewaker met een mitrailleur, want het steunpunt was militair terrein.

Op een prentbriefkaart uit de winter van 1939-1940 is te zien hoe de brandstof voor de watervliegtuigen opgeslagen lag in tientallen ondergesneeuwde benzinevaten - totaal 150 vaten - vóór het gebouw van de zwembadinrichting. Onbekend is waar de bommen, torpedo's en munitie voor het boordgeschut van de watervliegtuigen lagen. Een hangar voor de Fokker TVIII-W's ontbrak. De toestellen lagen al dan niet gecamoufleerd afgemeerd aan de steigers of aan meerboeien in het Braassemermeer.

GVT2 leed zijn eerste verlies in september 1939, toen de R-5 bij Ameland werd beschoten door een Duits vliegtuig en in zee stortte. De bemanning overleefde de crash, werd uit zee opgepikt door de Duitsers en keerde na een kort verblijf in Duitsland terug op het steunpunt Braassemermeer. De Duitsers beweerden dat ze de R-5 voor een Tsjechisch watervliegtuig hadden aangezien (op dat moment was Tsjechië al een onderdeel van het Duitse rijk).

Op 15 december 1939 begon het te vriezen. Het werd één van de strengste winters sinds tijden. De temperatuur daalde tot onder de -20 °C. Na twee dagen vorst leek het commandant Rombeek verstandig om met de vier overgebleven watervliegtuigen terug te keren naar de watervliegtuigbasis De Mok, voordat het Braassemermeer dicht zou vriezen. Overigens bevroor ook het zoute water van De Mok en was deze plek dus onbruikbaar voor de watervliegtuigen. Pas half maart 1940 zouden de R-1 t/m R-3 terugkeren naar het Braassemermeer.

Burgemeester Peek herinnerde zich later dat hij in de avond van 9 mei 1940 gebeld werd door Rombeek. De commandant had vanuit Den Haag opdracht gekregen om een geheime missie uit te voeren met GVT2. Hij

Een Fokker TVIII-W vliegt boven het afgesloten IJ in Amsterdam. Rechts is nog net Amsterdam-noord te zien, waar de Fokker-fabrieken stonden.

Brandstoftanks onder de sneeuw.

zou het steunpunt met de bewapening en munitie onbewaakt achter moeten laten. Dat zat de burgemeester niet lekker, maar gelukkig was er een inwoner van Alkemade, Piet van der Velden, die militaire ervaring had en zich ontfermde over het verlaten marinesteunpunt.

In werkelijkheid moet de burgemeester in de vroege nacht van 10 mei gebeld zijn. Want om 00.10 uur stuurde de bevelhebber der Zeestrijdkrachten, viceadmiraal J.H. Fürstner, vanuit Den Haag een telegram naar Rombeek in Oude Wetering: hij had een alternatieve taak voor de Marine Luchtvaartdienst in gedachten. Aangezien bij de aanstaande inval de Duitsers geen gebruik zouden maken van hun Kriegsmarine, waren de watervliegtuigen in feite overbodig geworden voor kustbewaking en aanvallen op vijandelijke schepen. Den Haag had het oog laten vallen op GVT2 voor het in veiligheid brengen van ministers en officieren naar het buitenland.

Rombeek sommeerde de drie aanwezige watervliegtuigen vanaf hun afmeerplaats in het meer naar de kade te brengen en ze daar te ontdoen van hun bommen en torpedo's. Zelf steeg Rombeek om 03.45 uur met de R-2 van het Braassemermeer op voor een patrouillevlucht tussen Noordwijk en Hoek van Holland.

Tien minuten later was het X-Zeit, het Duitse aanvalstijdstip. Honderden jagers, bommenwerpers en transportvliegtuigen vlogen over Nederland. Te midden van die armada keerde de R-2 na een uur terug naar het

Braassemermeer. Tijdens de landing viel een Duits Messerschmittvliegtuig het watervliegtuig aan, maar personeel van GVT2 op de wal opende met luchtdoelmitrailleurs het vuur op de Duitser en gaf hem de volle laag. Zwaar aangeschoten stortte het Duitse toestel neer bij Abbenes in de Haarlemmerpolder. De piloot werd krijgsgevangen gemaakt en via de haven van IJmuiden naar Engeland getransporteerd.

Duitse parachutisten uit de transportvliegtuigen maakten zich meester van onder andere vliegveld Valkenburg, van waaruit ze de brug in de rijksweg Den Haag-Amsterdam, de huidige A44, over de Oude Rijn bij het Haagsche Schouw (tijdelijk) veroverden. Vervoer van ministers en/of officieren per auto naar de watervliegtuigen in het Braassemermeer was onmogelijk geworden. Het aanvankelijke plan kon niet doorgaan.

Van de beoogde ministers die naar Engeland zouden vertrekken had Van Kleffens - van Buitenlandse Zaken - zich laten informeren over de weersverwachting en de golfslag op de Noordzee. Van Kleffens belde de viceadmiraal Fürstner op met de vraag: "Kunt ge die dingetjes niet naar zee sturen, dan kunnen wij misschien weg." Fürstner stemde in. Het zou een hachelijke operatie worden.

Om 08.00 uur 's stegen de R-1 en R-3 op van het Braassemermeer. De R-2 van Rombeek moest na de patrouillevlucht bijtanken en zou later volgen.

De R-1 en R-3 werden onderweg naar Scheveningen beschoten door Duitse jagers, maar haalden hun bestemming met schade aan de brandstoftank en een drijver, waardoor de R-3 scheef kwam te liggen door binnendringend zeewater.

Van Kleffens had nog een korte handgeschreven verklaring kunnen opstellen waarin het ultimatum van de Duitse ambassadeur voor onmiddellijke overgave werd afgewezen. Hierna zette de minister met zijn vrouw en minister Welter van Koloniën koers naar het Scheveningse strand, waar de licht beschadigde R-3 hem opwachtte en om circa 09.00 uur opsteeg. Officervlieger J.H.J. van Loon wist het gezelschap ondanks beschietingen door een Duitse jager veilig naar Engeland te brengen, waar hij landde in Brighton.

De dobberende R-3 in de branding op het Scheveningse strand en de piloot die een minister door de golven naar het watervliegtuig draagt, zijn beschreven in het boek *Sonny Boy* van Annejet van der Zijl. Dr. Lou de Jong vermeldt deze gebeurtenis in deel 3 van zijn standaardwerk *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog*.

De R-2 met commandant Rombeek landde er een kwartier later, maar kreeg geen contact met ministers of officieren om hen aan boord te nemen. De R-2 kreeg opdracht om terug te keren naar het Braassemermeer, maar belandde via een omweg uiteindelijk op de oever van de Nieuwe Waterweg bij Rozenburg, waar het in brand werd gestoken door de bemanning.

De R-1 wist zich in veiligheid te brengen naar het Marinevliegveld Schellingwoude bij Amsterdam voor herstel van de brandstoftank. Na herstel vloog hij op 14 mei door naar Cherbourg.

Ter vervanging van de R-1 werd de R-4 vanuit De Mok naar Scheveningen gevlogen, maar werd zelf aangevallen. De bemanning kwam om.

Zo was van de vijf watervliegtuigen waarmee het Marinesteunpunt Braassemermeer in september 1939 begonnen was op 10 mei 1940 geen enkel toestel meer aanwezig in Oude Wetering.

De R-4 komt aanvliegen over de Plantage. Rechtsonder is de waterloods van Zegers te zien.

Het grondpersoneel werd overgebracht naar het steunpunt Kudelstaart aan de Westeinderplas. Van hieruit wisten 28 militairen met zeven watervliegtuigen op 14 mei 1940 te ontsnappen naar het Noordfranse Boulogne sur Mer en vandaar naar Cherbourg.

Is er nu nog wat te zien van het Marinesteunpunt?

Als je vanaf de Langeweg het terrein van het Watersportcentrum Braassemblermeer op loopt, is het (verweerde) beton van de oostelijke kadeconstructie uit 1935 nog te zien. Hier vandaan steekt een steiger het meer in. Aan deze en nog een steiger lagen de Fokker TVIII-W toestellen afgemeerd, met de neus richting Rijnsaterwoude. Niets wijst er meer op dat hier ooit een marinesteunpunt was gevestigd, dat zo'n belangrijke rol heeft gespeeld in de vroege ochtend van 10 mei 1940.

Alfred Bakker

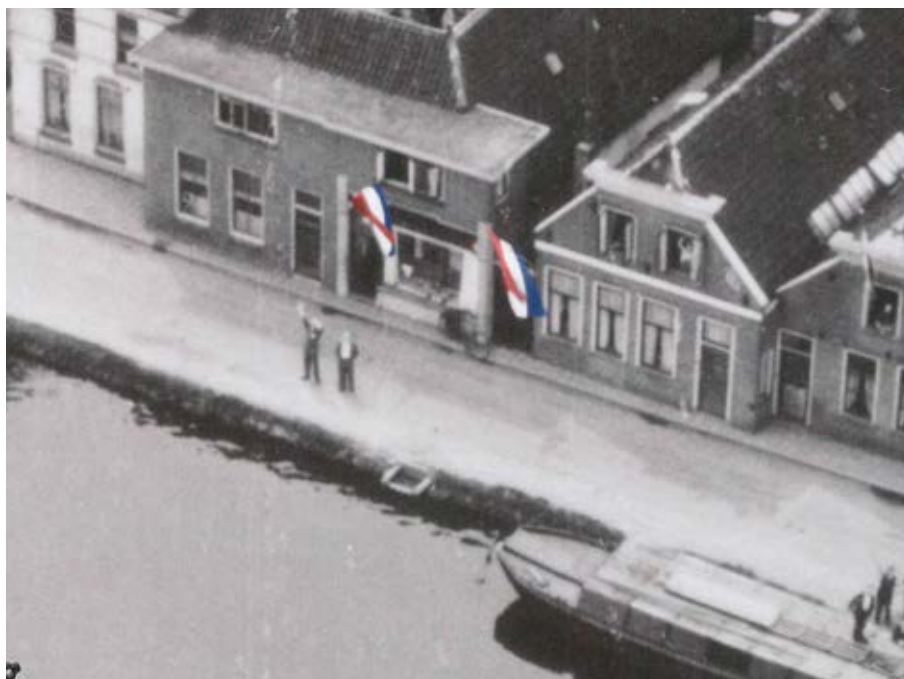
Bronnen:

E.H. Brongers, inventarisatie uit diverse bronnen over de meidagen 1940.
T. Hoogenboom & T. van der Meer,

Oude prenten vertellen over Roelofarendsveen (1980).
Dr. L. de Jong, Het koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog, deel 2 (2006) en 3 (2007).
Mars et Historia nr. 3, jaargang 20.
J. Prooi, Rozenburg in oorlogstijd 1939-1945 (2000).
Annejet van der Zijl, Sunny Boy (2005).
Foto's: Stichting Oud Alkemade

Oude Wetering in mei 1945. Nederland is net bevrijd. De nationale driekleur wappert trots op de voorgevels van de huizen aan de Veerstraat. Niet alleen de mensen op straat, ook vanuit de geopende ramen zwaaien de bewoners. *Enig idee wie deze enthousiast zwaaiende mensen zijn? De redactie neemt het graag van u.*

Bron: collectie Cor Janse.

Zoekplaatje

Bij de foto op pagina 18 van het decembernummer, gemaakt in 1942 aan de Oude Wetering, zijn de laatste twee namen weggefallen. Voor de volledigheid hierbij nog een keer alle namen:

1 Piet van Haestregt, 2 Hein Koek, 3 Henk van Klink, 4 Gerrit Kuipers, 5 Gerard Elstgeest, 6 Jaap Olijerhoek, 7 Jan van der Veer, 8 Koos Olijerhoek, 9 Tinus van der Veer, 10 Nel Hoek, 11 Joop Hoogenboom (Karis), 12 Rie van Bente, 13 Piet Kuipers.

Er zijn ook enkele aanvullingen en wijzigingen van de foto van het Annahofje op pagina 11 binnengekomen: nr. 29 is Hans Termeulen, nr. 4 Marjon van Ruiten, nr. 9 zou Ino Kalker kunnen zijn, nr. 21 is niet Tineke maar Ineke van der Zwet, nr. 26 is Marjan Klerks, nr. 22 misschien Brigitte Vermij, nr. 31 Bart Klerks, nr. 36 (helemaal rechtsonder) is er een van Klomp en nr. 37 mogelijk een zus van Ingrid van der Zwet. Er ontbreken nu nog een paar namen.

Iedereen bedankt voor de reacties!

Liefde voor Harmonie in oorlogstijd

Tijdens de Duitse bezetting diende elk orkest te beschikken over een goedgekeurd repertoire om in het openbaar te mogen optreden. Het moest lid zijn van de Nederlandsche Kultuurkamer en diende ook een zogenaamde 'stijlvergunning' te hebben. Hiermee werd het bijvoorbeeld onmogelijk Amerikaanse muziek uit te voeren. Zoals veel verenigingen, weigerde Liefde voor Harmonie aan deze voorwaarden te voldoen.

Vanaf 1942 besloot men om de vereniging stil te leggen. De instrumenten werden opgeborgen op de zolder bij Tinus Volwater en het vaandel bij Jan Koek. Vol ongeduld werd gewacht op een betere tijd, die uiteindelijk met de bevrijding op 5 mei 1945 aanbrak. Al op 7 mei werd de eerste rondgang gehouden door het dorp en de secretaris tekende op: 'Het valt werkelijk mee wat er gepresteerd wordt na 3 jaar stilstand.' Er volgen nog verschillende rondgangen. Optocht van alle jeugdverenigingen enz. met muziek, huldiging van onderduikers 'en op 16 augustus ter gelegenheid van de algehele wereldvrede weer een muzikale wandeling door de plaats'.

Op dinsdag 5 september 1949 verleende Liefde voor Harmonie medewerking bij de onthulling van het monument voor de oorlogsvallenen. In het Leidsch Dagblad wordt hier melding van gemaakt.

Het bleef niet bij muziek alleen

Er werd niet alleen muziek gemaakt door de leden van Liefde voor Harmonie. In de vergadering van 9 januari 1900 wordt door het bestuur medegedeeld 'dat de twee toneelstukjes welke dit voorjaar zouden opgevoerd worden, door de geestelijkheid dezer gemeente zijn afgekeurd, waarbij aan het bestuur het verzoek werd gericht dezelve niet te doen opvoeren.' Niet getreurd, want 'besloten wordt om in plaats van een toneeluitvoering, een muzikuitvoering te geven, ongeveer in de 4de week van de Vastenavond'.

Het toneelstuk blijft ondanks deze tegenvaller een belangrijk ingrediënt in het jaarprogramma. Op 14 oktober 1911 wordt zelfs een aparte 'Tooneelvergadering' belegd. De voorzitter vraagt de medewerking van de leden voor een 'comédie stukje in 3 voordrachten'. En of dat nog niet genoeg is, keuren de leden het voorstel goed 'om een revue te laten maken en tevens die persoon als regisseur op te laten treden'.

In het begin van de oorlog werd er op zondag nog gerepeteerd bij de inmakerij van Piet Huigsloot. Op deze foto uit 1942 zijn Gerrit Kuipers (links) en Cor de Jong Wzn. (rechts) weer op weg naar huis.

Tot in de jaren '60 was het de gewoonte om rond Koppermaandag (de eerste maandag na Driekoningen) in de Sint-Pancratiuszaal op drie avonden een uitvoering te geven voor donateurs. Voor de pauze werd muziek ten gehore gebracht en na de pauze was er toneel. De laatste jaren werd het toneelgedeelte verzorgd door verenigingen als Sint-Pancratius, Sint-Theodulfus, de toneelgroep van de Katholieke Arbeiders Bond (K.A.B.), de toneelgroep van de Land- en Tuinbouwjongeren (L.T.J.) uit Leimuiden en toneelverenigingen uit Leiden. Door de opkomst van de televisie kwam in 1964 een eind aan deze traditie.

Ton van Velzen

Staan: Leo Dobbe, Jan Cornelissen. Zittend voor: Ed van Berkel, Kees de Jong.

Liefde voor Harmonie in de oude veiling EMM bij het 75-jarig bestaan in 1963.

Bovenste rij v.l.n.r.: Hans Volwater, Ted Klein, Jos Hogenboom, Kees Dobbe, Hannes de Jong, Theo Meijer, John de Jong, Jos Wesselman, Gerrit de Jong, Piet Heinz, Jos Dobbe, Joop Hoogenboom, Hein Klein.

2e rij: Piet Kuipers, Theo de Jong, Sjaak van Veen, Gerrit Kuipers, Cees van der Meer, Theo van Veen, Wim de Jong, Koos de Jong.

3e rij: Nic. Kuiper, Leo Koek, Sjeff Hoogenboom, Joop Gies Broesterhuizen, Jos de Jong, Cees Kuiper, Joop van Hameren.

4e rij: Henk van Ruiten (vaandeldrager), Jan van Emmerik, zittend: Jan Bakker, Eimert Koek, Riet Dobbe, Loek Dobbe, Martin van der Klugt

Feestelijke start jubileumjaar Door Gunst Verkregen

Een van de vele foto's uit het boek: Koninginnedag 2011, Noordveenweg te Nieuwe Wetering. Vanwege deze feestdag met oranje pluim op de helm.

Het jubileumjaar van de muziekvereniging is begonnen op 5 januari met een muzikale receptie. Die werd gehouden bij 'Tussen Kaag en Braassem', gevestigd in het nieuwe Cultureel Centrum aan de Regenboogweg in Nieuwe Wetering. Met een bezoekersaantal van ruim 350 man was het zeer geslaagde avond. Onder de bezoekers waren veel oud leden aanwezig. Op deze avond werd het jubileumboek gepresenteerd, bestaande uit 80 pagina's met heel veel foto's van onze vereniging.

In het weekend van 2 en 3 februari is de muziekvereniging verhuisd naar hun nieuwe muziek-/clublokaal. Dit lokaal is een onderdeel van het nieuwe Cultureel Centrum. Het eigen onderkomen werd casco opgeleverd. De afwerking van plafonds, verlichting, bar, toiletten, verwarming, stofering etc. is allemaal door de vele vrijwilligers die de vereniging rijk is uitgevoerd. Het compleet inrichten kost een heleboel geld, maar daar is jarenlang voor gespaard d.m.v. de acties die ieder jaar door de vereniging gehouden worden.

Jubileumactiviteiten eerste halfjaar 2013

De eerstvolgende activiteit van het jubileumjaar is een concert op 13 april samen met muziekvereniging De Heerlijkheid Hoogmade. Dit concert wordt ook weer gehouden bij 'Tussen Kaag en Braassem' aan de Regenboogweg. De toegang is gratis.

Op donderdagavond 6 juni wordt er samen met vier andere korpsen een streetparade gehouden.

Op vrijdagavond 7 juni houdt de muziekvereniging zijn jubileumconcert met als titel 'Een reis door de tijd'. Op deze avond worden muziekstukken gespeeld die in de loop der jaren al meer gespeeld zijn.

Op zaterdagavond 8 juni gaan we helemaal los en uit ons dak met de coverband 'Komen lopen'. De kaarten hiervoor komen eerdaags in de verkoop.

Voor het najaar zijn er nog een paar activiteiten gepland, maar eerst zijn er nog de kermisoptochten waar Door Gunst Verkregen natuurlijk weer aanwezig is.

Afbeelding boek Door Gunst Verkregen onderschrift: Het jubileumboek 100 jaar Door Gunst Verkregen kost € 15,- is door iedereen te bestellen via www.doorgunstverkregen.nl of telefonisch bij Annemarie van Tol, tel. 0620248420.

Ton Bakker

ERFENIS VAN PATER WERENFRIED VAN STRAATEN

De Godspenning

Via schenkingen in de afgelopen jaren van de familie Bakker en Leo van Klink (ook schenker van de doopvont) is de stichting Oud Alkemade in het bezit gekomen van twee zogenaamde Godspenningen.

Het idee van een Godspenning is ontsproten aan het brein van de Nederlandse pater Flip van Straaten. In 1934 trad hij in bij de Norbertijnen in het Vlaamse Tongerlo. In dit klooster kreeg hij een nieuwe voornaam: Werenfried (vechter voor vrede).

Voor- en achterkant van een Godspenning.

De stervorm symboliseert de hemel. Tien kleine puntjes (Weesgegroeten) - onderling verbonden door schakels aan de grote punt onderin (Onze Vader) - vormen een rozenkrans. De haan, zon en maan staan respectievelijk voor morgen, middag en avond. De penning is gemaakt van koper en ongeveer 4 cm in doorsnede.

Na de Tweede Wereldoorlog vluchtten zo'n 14 miljoen Volksduitsers (Sileziërs, Sudetenduitsers, Oostpruisen) uit angst voor het communisme in de Oostbloklanden naar het

westen. In het platgebombardeerde Duitsland vonden ze slechts bittere armoede.

Omdat pater Werenfried van Straaten deze situatie een schande vond voor het christelijke Europa, stichtte hij in 1953 de organisatie 'Kerk in Nood/Oostpriesterhulp'. Vanuit deze organisatie startte hij bedelacties voor materiële en morele steun aan de ontheemden. Hij bedelde vervolgens in ruim vijftig jaar met allerlei acties meer dan (omgerekend) 2,5 miljard euro bij elkaar!

Een van die acties was de verkoop van de Godspenning. Via de parochies, vooral in het katholieke zuiden van Nederland en Vlaams België, werden rond 1958 de penningen huis aan huis voor f 1.- te koop aangeboden.

Gezien de schenkingen aan de Stichting Oud Alkemade heeft de Godspenning zich later ook verder over Nederland verspreid.

Leo van Klink heeft de Godspenning gevonden bij het schudden van graven op het kerkhof van St. Petrus' Banden in Roelofarendsveen. Blijkbaar gaven nabestaanden de Godspenning mee in het graf van de overledene.

Sjaak Bouwmeester

Zoekplaatje

Op deze foto uit 1942 staan 16 jongedames voor de Mariagrot in de tuin van St. Petrus' Banden in Roelofarendsveen t.g.v. de plechtige hernieuwing van de doopbeloften. Wie de namen weet kan dit doorgeven aan Theo Meijer, tel. 071-3314706 of t.meijer21@kpnplanet.nl.

Penningmeester Joke is overal inzetbaar

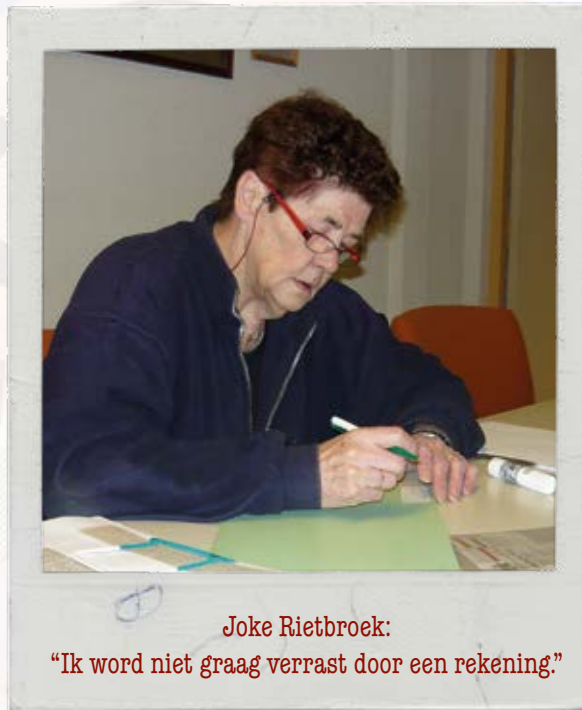
“Vijftien jaar geleden ben ik door de toenmalige voorzitter van Oud Alkemade gevraagd penningmeester te worden. Het was net in een periode dat ik wat meer vrije tijd had. Gaandeweg ben ik binnen de vereniging steeds meer gaan doen. Ik heb niet meteen overal ja op gezegd, maar eigenlijk vind ik alles wel leuk,” aldus Joke Rietbroek (68), die met grote regelmaat in het Museum Oud Alkemade te vinden is.

“Tot 1997 runde ik, naast mijn gewone werk, een filiaal van de Centrale Volksbank in een houten kantoortje aan het Westeinde, een ‘erfenis’ van mijn vader. Hij was daar in 1947 mee begonnen, een bank voor arbeiders die later is opgegaan in de nu veelbesproken SNS-bank. Na het overlijden van mijn vader in 1985 heb ik zijn werk nog een aantal jaren voortgezet. Toen er van me verwacht werd dat ik me ook ging verdiepen in verzekeringen, heb ik er een punt achter gezet.”

Dat Joke actief is als vrijwilliger heeft ze niet van een vreemde. “Mijn vader was actief bij de vakbond en zat in meerdere besturen. Hij was onder meer penningmeester in het bestuur van Liefde voor Harmonie, de Coöperatie en de technische school. En hij zat vele jaren in de gemeenteraad en werd uiteindelijk wethouder en locoburgemeester.”

“Ik ben geboren aan het Noordeinde van Roelofarendsveen, schuin tegenover de kerk. Mijn vader werkte in die tijd als klerk bij notaris Lohman in Oude Wetering, die eigenaar was van ons huis. Ik herinner me nog dat ik vanaf het dak van een schuurtje de Pancratiuszaal in kon kijken, daar gebeurde in die tijd van alles. Halverwege de jaren vijftig zijn we naar het Westeinde verhuisd, daar woonde ik als oudste van de kinderen met zeven zussen en zeven broers. Mijn zussen en ik moesten de lagere school in de Veen afmaken, want de Jozefschool in de ‘nieuwe parochie’ was gemengd, daar was mijn vader geen voorstander van. Voor mijn broers golden andere regels,” aldus Joke, moeder van twee dochters en oma van zes kleinkinderen.

De activiteiten van Joke binnen de vereniging zijn divers. “Momenteel zijn we op maandagochtend met z’n drieën bezig

Joke Rietbroek:
“Ik word niet graag verrast door een rekening.”

om het archief op te schonen. Dit betekent onder meer dat we dozen en mappen doorlopen op doublures en alles netjes op volgorde leggen. Daarnaast help ik bij het opbouwen van tentoonstellingen. Het is vaak een hele uitzoekerij om het beschikbare materiaal overzichtelijk neer te zetten. Verder ben ik lid van de evenementencommissie. Dat betekent onder meer dat ik af en toe iets organiseer voor de ongeveer 35 vrijwilligers van Oud Alkemade. En tenslotte, ook heel belangrijk, deel ik Alkmadders uit die vier keer per jaar verschijnt.”

Wat zeker niet onvermeld mag blijven, is dat Joke zich rond de jaarwisseling enorm inzet voor de advertentieacquisitie van Alkmadders. Geen gemakkelijke klus, maar het lukt haar telkens weer om deze vier belangrijke pagina's voor Alkmadders te vullen. Joke weet als geen ander dat het blad nu eenmaal niet zonder de inbreng van de adverteerders kan.

Want de belangrijkste taak van Joke is natuurlijk het penningmeesterschap. Joke: “Er gaat bij Oud Alkemade toch heel wat geld om. Ik heb te maken met subsidies, giften en het innen van de bijdrage van onze bijna 1400 donateurs. En er moeten rekeningen worden betaald. Tegenwoordig weet men dat ik overal van begin af aan bij betrokken wil worden, voor er tot een aanschaf wordt overgegaan. Ik word niet graag verrast door een rekening.”

Terugkijkend op de vijftien jaar dat ze actief is bij Oud Alkemade, heeft ze vooral goede herinneringen aan de vele tentoonstellingen. “De ene tentoonstelling trekt meer bezoekers dan de andere, maar op zondagmiddag is er altijd wel aanloop. Mensen die nog nooit binnen zijn geweest, staan er altijd van te kijken hoe groot het is en wat we allemaal in huis hebben, ook in het archief. En er is ook veel waardering. Laatst schreef een donateur op de jaarlijkse acceptgiro: ‘Ik betaal wat meer, dan kunnen jullie wat bij de koffie nemen.’ Dat vind ik nou leuk.”

Fons van Rijn

De Oude Bakkerij op de Kaag (deel 2)

In Alkmadders van september 2012 beschreven we het pand Julianalaan 52 op de Kaag, waarvan de eigenaren Maaïke Offers en Ben van den Ende de Oud Alkemadeprijs toegekend hebben gekregen. Deze prijs werd op 5 oktober aan hen uitgereikt tijdens de jaarlijkse donateursavond van de Stichting Oud Alkemade. In dit artikel besteden we nogmaals aandacht aan deze woning en met name aan de geschiedenis van het pand en zijn bewoners.

De geschiedenis van het huis

Bij de eerste kadastraling in 1830 is het stuk grond waar nu Julianalaan 52 op staat in bezit van Jan Loogman Pzn. en de broodbakker Hendrik Glenzer, gehuwd met Jannetje Jansdr. Loogman, die geboren is op 18 juni 1808 in de Kaag. Het heeft de omschrijving bos hakhout. De jonge bakker Glenzer - geboren op 30 januari 1810 in Alkemade - zal het hakhout nodig hebben gehad voor zijn oven. Uit het huwelijk van Hendrik Glenzer en Jannetje Loogman wordt op 23 maart 1845 Elisabeth (Grietje) Loogman geboren. Zij trouwt later met Gijsbertus Lemmerzaal (geboren in Alkemade op 13 mei 1830). Uit dit huwelijk wordt op 6 april 1866 dochter Gerritje geboren.

Gijsbertus Lemmerzaal laat op het stuk grond in 1886 een schuur en het woonhuis bouwen, Gerritje legt op 28 juli 1886 de eerste steen voor het nieuwe huis. Hier stond eerder een schuur, die eigendom was van Jan Loogman Pzn. Deze wordt in 1886 afgebroken.

De zaken gaan goed en het bakkers-echtpaar besluit een bakkersknecht aan te nemen. Dit wordt Hendrik J. Reinink, geboren in Gramsbergen (Overijssel) in 1871. Na verloop van tijd ziet de bakkersknecht wel brood in de bakkersdochter en zo trouwen Hendrik en Gerritje.

In 1905 neemt Hendrik Reinink het geheel over, maar in 1912 volgt een splitsing, omdat Elisabeth Lemmerzaal-Loogman inmiddels weduwe is geworden. Zij gaat in het ene deel wonen en het bakkersgezin in het andere.

In 1920 laat Hendrik Reinink het pand uitbreiden en de schuur waarin de bakkerij is gevestigd, wordt in 1923 verbouwd tot bakkerij en stalling voor de bakkerskarren en de auto.

Uit het huwelijk van Hendrik Reinink en Gerritje Lemmerzaal wordt Gijs Berend Reinink geboren. Deze neemt in 1932 de zaak over. Maar eer het zo ver

De achterzijde van de bakkerij. Hier legden de watersporters aan om hun broodje bij de bakker te halen. Rechts staat nog de oude hooiberg. De foto dateert van voor 1935.

is, wordt in 1930 een deel van de schuur richting waterkant omgebouwd tot drie vakantiehuisjes. De hooiberg aan de waterkant wordt in 1935 eveneens omgebouwd tot vakantiehuisje.

Midden in de oorlog wordt in 1942 in opdracht van Gijs Berend Reinink de winkel verbouwd. Er wordt een etalageraam in de gevel geplaatst en de winkel krijgt ook een andere voordeur. In 1943 wordt het pand voor f 34.000,- verkocht aan mevrouw Elisabeth van Asten-van Lent uit Helmond, die de 'bakkersaffaire' vervolgens nog in hetzelfde jaar voor f 11.000,- doorverkoopt aan de gebroeders Han en Louis van Zwieten. Aan de koopakte zit een van een lakzegel voorziene inventarislijst van de winkel en bakkerij. Op deze lijst worden zaken vermeld als een losse vitrine (defect glas), papiervoorraad (bedrukte zakken en gebakdozen), een klutsmachine, twee borstplaatmatten en een bakfiets zonder banden.

Het andere gedeelte van het huis wordt door de familie Van Asten in gebruik genomen als vakantiehuis. Als de familie naar de Kaag komt nemen ze ook drie dienstmeisjes mee voor

het huishouden. Het houten huisje met het rieten dak wordt door de familie gebruikt als theehuis. Ook het personeel slaapt er.

De broers Van Zwieten zetten de bakkerij tot 1947 voort, waarna het pand gehuurd wordt door Aart van Asselt. Het pand is dan weer eigendom van mevrouw Van Asten. Aart was al eerder als bakkersknecht in dienst geweest bij Gijs Berend Reinink, maar was later

Rob van Asten, 1928-1988.

bij andere bakkers gaan werken en had zijn vakdiploma's gehaald. De vader van Han en Louis van Zwieten stelt hem voor om medefirmant met zijn zoons te worden en in 1947 zet hij de bakkerij dus zelfstandig voort.

Na het overlijden van mevrouw Van Asten op 20 september 1973 wordt haar zoon Rob van Asten de nieuwe eigenaar. Hij blijft dat totdat in 1988 Maaike Offers en Ben van den Ende het gehele pand vlak voor zijn dood van hem overnemen.

Voorheen heette de Julianalaan overigens Dorpsstraat, maar in juli 1948 besluit de gemeenteraad van Alkemade de naam te wijzigen uit eerbetoon aan de nieuwe koningin Juliana.

De bakkerij

Als dertienjarige gaat Aart van Asselt bij bakker Reinink werken. Hij leert er het bakkersvak in al zijn facetten. Als er niet zo veel werk is, gaat hij bij andere bakkers in de omgeving werken en haalt hij zijn bakkersdiploma op de bakkersschool in Hoofddorp. Tijdens een kanowedstrijd in Hoofddorp ontmoet Aart Lena Visser en met haar stapt hij op 10 januari 1944 in het huwelijksbootje.

Bakker Aart van Asselt, hier nog als bakkersknecht op zestienjarige leeftijd.

Aart werkte dus in de oorlog al in de bakkerij. In die tijd hebben er regelmatig onderduikers op de zolder van de bakkerij gezeten. De buurman, waarvan men denkt dat hij 'fout' is,

heeft contact met de Duitsers en zo kan hij zijn burens waarschuwen als er een razzia op komst is. Een enkele keer wordt er geschoten en dan wordt baby Karel door moeder Lena achter de oven gezet om hem te beschermen tegen het schieten. En als het huis door de Duitsers doorzocht wordt, knijpt Lena haar zoon, zodat deze begint te krijsen. Lena zegt tegen de Duitse soldaten dat hij de mazelen heeft en dan zijn ze snel verdwenen.

Vlakbij de bakkerij woont kunstschilder Marinus Heijnes (zie ook: Alkmadders 110, juni 2010). Vanwege de slechte tijd heeft hij weinig inkomen. En het gebeurt dan weleens dat hij met een schilderij de bakker moet betalen voor het geleverde brood.

Het meel voor al het brood wordt besteld bij de firma Beelen uit Rijpwetering. 's Zomers wordt het per vrachtboot aangevoerd en 's winters met een vrachtauto over de pont. De balen van vijftig kilo worden op de schouder naar de meelzolder boven de bakkerij gebracht, om er vervolgens een voor een weer afgehaald te worden. Om vier uur 's ochtends maakt bakker Aart de oven aan, die met briketten gestookt wordt. Dat is een precies werkje, omdat de oven een bepaalde temperatuur moet hebben om het brood goed gaar te krijgen. In de winter steekt hij daarna om zeven uur de kachel in de woonkamer aan. In deze kachel gaat antraciet. Regelmatig komt de kolenboer dus voorrijden met zijn zakken kolen en briketten. Die stort hij via luiken in de muur van de bakkerij in de twee kolenhokken.

De oven in de bakkerij wordt later op olie gestookt. En in die tijd ontploft de oven een keer, zodat er dikke vette walm uit de schoorsteen komt. Aan de overkant woont de familie Van Tiem met een groot gezin. En juist op dat moment hangt er een grote was aan de waslijn te drogen. De overbuurvrouw kan weer opnieuw beginnen, maar krijgt als schadevergoeding een week lang gratis brood.

In 1950 - er zijn dan inmiddels drie kinderen in het bakkersgezin - besluiten Aart en Lena om het huis uit te breiden. De kosten nemen ze als huurder voor eigen rekening.

Extra hulp is welkom!

Ondanks alle drukte heeft Aart ook nog tijd voor hobby's. Hij is zeer geïnteresseerd in alles wat vliegt en heeft contacten op het vliegveld Valkenburg. Zo worden na de oorlog de vakantiehuisjes regelmatig verhuurd aan personeel van het marinevliegveld. Met name helikopterpiloten verblijven nogal eens op de Kaag. Een van deze piloten is eens een keer over de Kagerplassen aan komen vliegen om een groet te brengen aan de bakkerij. Bij deze gelegenheid loopt al het personeel naar de waterkant om te kijken, maar twee van hen worden het water ingeblazen door de kracht van de helikoptermotor. Gelukkig worden ze er al snel weer uitgehaald.

Nog een foto van de bakkerij. Het gedeelte links vormt de nieuwe uitbreiding.

Patat

In de jaren zestig neemt het eten van patat een hoge vlucht. Aart besluit om aan dit modeverschijnsel mee te doen en vestigt de eerste patatkraam in zijn garage. Het idee om een patatent te beginnen, kwam van zijn schoonvader. Na zijn pensionering maakte hij een

reis van een jaar naar Amerika om zijn familie te bezoeken. Daar at hij chips. Hij vertelde dit aan zijn zoon Aart en samen hebben ze menige aardappel zeer dun gesneden, in de slaolie gebakken en met een beetje zout opgegeten. De deuren van de garage worden wijd opengezet en voorzien van een afdak. En in de garage wordt in oude visbakken de patat gebakken. Deze patat wordt zelf gesneden van bintjes, die Aart voor f 25,- per kist betreft van buurman Biemond, de groenteboer. De patatverkoop wordt een groot succes, maar er wordt alleen in het seizoen verkocht. Vanaf Pasen iedere zaterdag en zondag en in de vakantieperiode gedurende zes weken iedere dag.

In de zomer, met name tijdens de bouwvakvakantie als er veel watertoeristen naar de Kaag komen, wordt er vieren-twintig uur per dag brood gebakken. Naast de bakkerskarren varen er ook nog drie bakkersschuiten over de Kagerplassen, die bij afgelegen boerderijen en in de vele jachthavens brood uitventen.

Uiteraard vraagt het vele werk om meer personeel en in de vakantietijd werken er wel vijf of zes man extra in de bakkerij. Het is heel gebruikelijk dat ze intern zijn. Ze werken in volcontinuë dienst en dat betekent de een het bed uit, en de andere erin. In hetzelfde bed! Ondanks alle drukte wordt er veel gelachen en er heerst een goede sfeer.

Het afscheidsfeest van bakker Aart van Asselt.

In en om de Kaag zijn in die tijd drie bakkers actief. De pastoor van de Kaag laat vanwege de eerlijkheid ieder kwartaal zijn brood door een andere bakker bezorgen. Maar op een gegeven ogenblik staan er drie bakkers op de stoep van de pastorie. En geen van allen weet meer wie er aan de beurt is om brood te leveren aan de pastoor. Hopelijk heeft deze het wijselijk opgelost.

Iedere bakker heeft zijn eigen vaste klantenkring en als er nieuwe bewoners op de Kaag komen wonen, doen zij erg hun best om hen als klant te werven. Aanbellen, een praatje maken, een week gratis brood of een lekkere

welkomstaart zijn zo wat van die middelen.

Maar de tijd gaat door en klanten voelen zich steeds minder gebonden aan hun bakker. De concurrentie verhevigt en ook het grootwinkelbedrijf doet een duit in het zakje. Aart heeft geen opvolger in zijn winkel en omdat de overheid een uitkoopregeling heeft ingesteld, besluit hij in 1977 zijn bakkerij op te heffen.

Zijn klanten zien hem node gaan. Zo komt er een einde aan 150 jaar bakkerijbedrijf aan de Julianalaan 52 op de Kaag.

De bakkerswoning en de bakkerij komen te huur te staan. Maaïke Offers en Ben van den Ende zijn de nieuwe huurders en zij gebruiken na een verbouwing vanaf 1978 hun deel van het pand als woonhuis.

Geert-Jan van Beek

Bronnen:

Maaïke Offers en Ben van den Ende
Karel van Asselt
Archief Stichting Oud Alkemade
Groene Hartarchieven, Alphen aan den Rijn
www.gerdaloogman.nl
www.archiefleiden.nl
www.vanthiel.eu/stamboom/892.html
Jan van Nieuwkoop, De Kaag: Oude herinneringen aan Binnen- en Buitenkaag, uitgeverij Voorhoeve, Den Haag

Foto's: Maaïke Offers en Ben van den Ende, familie Van Asselt, www.vanthiel.eu, Geert-Jan van Beek

Op deze foto is de bakkerij te zien zoals hij er in 1963 uitzag. Links is de lichtreclame voor patat te zien.